

WP-villorna i Bergthem utgjorde på 60-talet Järfällas eget miljonområde.

Foto: Olle Malmberg. Ur Järfälla kommuns bildarkiv.

Bergthem – ett miljonområde i Järfälla

Ordet miljonprogram ger ofta associationer till stereotypa höghusområden i Stockholms förorter, men faktum är att en stor del av miljonprogrammets lägenheter fanns i småhus. I Järfälla finns många exempel på detta. Ett av dem är Bergthem, mellan Jakobsberg och Kallhäll.

År 1965 antog riksdagen ett bostadspolitiskt program som innebar att en miljon nya bostäder skulle byggas under den kommande tioårsperioden för att råda bot på bostadsbrist och trångboddhet. Järfälla var en av de kommuner som växte snabbast i hela landet under 1960-talet. Mellan åren 1960 och 1970 ökade befolkningen med lite drygt 30 000 invånare och i snitt uppfördes drygt 1 000 lägenheter per år i kommunen, i både flerbostadshus och småhus.

Innan Bergthem bebyggdes i slutet av 1960-talet låg här några enstaka villor i närheten av Enköpingsvägen, annars fanns det bara skog.

142 WP-villor

Widmark och Platzer uppförde under åren 1967 och 1968 sammanlagt 142 så kallade WP-villor i den östra delen av Bergthem. Husen byggdes i fabrik av AB Norrlandshus i jämtländska Bräcke. I de olika modulerna eller elementen fanns "allt" på plats; färdigmålade fönster och dörrar, VVS-installationer, köks- och badrumsutrustning, ja till och med vardagsrummets parkettgolv spikades i Bräcke. Transporten skedde sedan med järnväg och lastbil till Bergthem, där de monterades på färdigjutna grunder. Skarvarna mellan modulerna drogs ihop med bultar och tätades därefter med skumplast. Monteringstiden på plats beräknades till en och en halv vecka.

WP-villans utformning fick pris av Bo Bättre 1967. Bo Bätters premiering var ett sätt att försöka höja kvaliteten på småhusarkitekturen genom att framhålla bra exempel, initierat av Sparfrämjandet och Svensk Byggtjänst. Premieringsnämnden påpekade speciellt att villan var möjlig att anpassa till olika terrängförhållanden. Planlösningen ansågs också hålla hög kvalitet, bland annat fanns ett stort vardagsrum för samvaro och "dressingrum" som fungerade som klädkammare och förbindelselänk mellan det största sovrummet och badrummet. Andra genomtänkta detaljer var exempelvis tvättstugan med egen entré bredvid ytterdörren.

WP-villan fanns i två olika storlekar och med spegelvända planlösningar och mindre ändringar gavs planlösningen en viss variation. Exteriört var de dock lika. Fasaden bestod av liggande träpanel, laserad i ljusbrunt eller grått, med lodräta brädor som dolde skarvarna mellan de olika modulerna. Brädorna målades i vitt för att kontrastera mot fasadfärgen och kom därigenom att bli en framträdande del av arkitekturen. Taken var nästan helt platta och runtom löpte en sarg av glest spikade vågräta brädor.

Inte helt felfria

Till Bergthem flyttade människor från olika delar av Sverige. De nyblivna husägarna kände inte varandra till en början – de flesta flyttade till området enbart för att de fick möjlighet att köpa hus här. Men de fick snart anledning att träffas, då det visade sig att de nya villorna var behäftade med en hel del fel. Den indragna grunden, som gav husen ett lätt svävande uttryck, ställde till problem då isoleringen var dålig.

I de första 65 husen hade fabriken glömt att sätta diffusionstät papp i några av väggarna. I andra var golvkonstruktionen för klen och i ytterligare några hus sprack skarvarna mellan de olika sektionerna. De platta taken medförde läckage eftersom regn och snö blev stående.

För att kunna förhandla med Widmark och Platzer slöt de boende sig samman i en slags förening som fick namnet Vindfånget. Vägarna i området har namn som Monsunvägen, Stormvägen och Cyklonvägen, därav namnet. Vindfånget kom också att bli en motor för gemensamma aktiviteter i området, som valborgsmäsofirande och julfester.

Trivseln var hög

Stockholms läns museum genomförde för fem år sedan en undersökning av östra Bergthem. Många boende intervjuades och det framkom att trivselfaktorn var mycket hög, både med området som sådant, med grannarna och med själva hustypen. Det gällde både de som bott i området sedan det byggdes och de som flyttat in senare.

Idag finns fortfarande några villor kvar i originalskick, men de alla flesta har förändrats genom om- och tillbyggnader. Framförallt har de platta taken bytts, men även färgsättningen har varit föremål för husägarnas omsorg. Det är intressant att se alla variationer på vad som i grund och botten är ett och samma hus och ett bra sätt att göra det är att ta en promenad i ett område som få idag förknippar med miljonprogrammet.